

2019-2020 ÜRETİM YILI (1 EKİM 2019-31 MART 2020) BUĞDAY DEĞERLENDİRMESİ

2019-2020 üretim yılında 1 Ekim-31 Mart döneminde ülke ortalaması olarak 364 mm yağış alınmış olup, 383 mm olan uzun yıllar ortalamasının % **5 altında** gerçekleşmiştir. Marmara, Ege ve Karadeniz Bölgelerinde uzun yıllar ortalamasına göre anılan dönemde düşen yağış miktarında önemli azalışlar görülürken, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde önemli artışlar, İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde ülke ortalamasına yakın olmuştur. **Bu verilerden ülke genelinde yağışların uzun yıllar ortalamalarının bazı bölgelerde üzerinde, bazılarında yakınında, bazılarında ise oldukça altında olduğu anlaşılmaktadır.** Bu dönem uzun yıllar ortalamasından daha sıcak (1.9⁰C) bir yıl gerçekleşmiştir.

Ülke genelinde çok kurak geçen Sonbahar Mevsiminin ardından, Türkiye geneli 2019-2020 Kış mevsimi yağışlarında uzun yıllar ortalamalarına göre % **14 artış** belirlenmiştir. Bununla birlikte Kış yağışlarında Marmara ve Ege Bölgelerinde kayda değer azalışlar, Akdeniz Bölgesinde dramatik artış, diğer bölgelerde de belirli artışlar görülmüştür. Ülke genelinde daha sıcak (1.3⁰C) bir Sonbahar yaşanmıştır.

Mart yağışları uzun yıllar ortalamasının oldukça **üzerinde (% 22)** gerçekleşmiştir. Ancak; Marmara ve Ege Bölgelerindeki yağış düşüklüğü bu ayda da devam etmiş, Akdeniz Bölgesinde yüksek yağışlar sürerken, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde dramatik artış, Karadeniz Bölgesinde bir miktar düşüş, Orta Anadolu Bölgesinde de ortalamaya yakın yağışlar gözlenmiştir. Nisan ayı ilk haftasının ise ülke genelinde yağışlı geçmesi, üretim açısından kayda değer bulunmuştur. Yine daha sıcak (2.4⁰C) bir mart ayı dikkati çekmiştir.

Marmara Bölgesi

Bu üretim yılında 1 Ekim 2019-31 Mart 2020 döneminde 329 mm yağış düşmüş, 459 mm olan uzun yıllar ortalamasının % **28 altında** gerçekleşmiştir. Bu altı aylık dönemde özellikle Çanakkale ve Trakya'nın Batı kesimlerindeki yağış azalışı dikkat çekici boyutta olmuştur. Meriç-Ergene Havzasının son 40 yılın en düşük yağışını aldığı görülmüştür.

Sonbahar yağışlarının düşük olduğu bölgede, kış yağışlarının da uzun yıllar ortalamasından düşük olduğu (% 14) dikkati çekmiştir. Bu mevsimde özellikle Edirne ili ve çevresindeki yağış düşüşünün % 60'ın üzerinde olduğu kaydedilmiştir.

Yağış düşüşü marta ayında çok daha belirgin olmuş, bu ayda uzun yıllar ortalamasından % 33 daha düşük yağış kaydedilmiştir. Trakya'nın, Çanakkale'nin Batı kesimlerinde bu ayda % 60'ların üzerinde kaydedilen azalışlar, buğday verimliliği üzerindeki olumsuz baskının artarak devam ettiğine işaret etmektedir.

Bölgede sonbahar mevsiminde başlayan, kış aylarında devam eden ve martta daha yüksek düzeyde bir yağış düşüşü görülmüştür. Uzun yıllar ortalamasına göre görülen yağış düşüşü, Nisan yağışlarını çok önemli konuma yükseltmiştir. Nisan yağışına göre değişecek olmakla birlikte, şu ana kadarki verilere dayanarak bölgede buğdayda % **5'lik bir üretim düşüşü** beklenilmektedir.

Akdeniz Bölgesi

Bu üretim yılında 1 Ekim 2019-31 Mart 2020 döneminde 586 mm yağış alınmış, 523 mm olan uzun yıllar ortalamasının % **12 üzerinde** gerçekleşmiştir. Özellikle önemli buğday üretim alanları olan Mersin ve Adana civarlarında yağış artışı % 40'ların üzerinde olmuştur. Seyhan havzası son 40 yılın en yüksek ikinci yağışını almıştır.

Kış mevsimi yüksek yağışlı geçmiş, bu mevsimde bölge uzun yıllar ortalamasına göre % 38 daha fazla yağış almıştır. Bu mevsimde Antalya'nın doğusu, Mersin, Adana civarlarındaki ve Hatay'ın güneyindeki yağış artışı çok daha yüksek olmuş, Adana ülke genelinde en fazla yağış alan il olarak kayda geçmiştir.

Bölge Mart ayında da yüksek yağış almış olup, alınan yağış uzun yıllar ortalamasının % **11 üzerinde** gerçekleşmiştir. Bu ayda Mersin'in doğusu % 100'ün üzerinde artış kaydedilirken, aksine Finike ve Kaş civarında % 60'ın üzerinde azalış dikkati çekmiştir.

Bölgede yağış düzenli olarak ortalamaların üzerinde gerçekleşmiş olup, **uzun yıllar üretim düzeyine göre % 10 oranında bir artışın** olabileceği öngörülmektedir.

Ege Bölgesi

2019-2020 üretim yılında 1 Ekim-31 Mart döneminde 349 mm olan bölge yağış ortalaması, uzun yıllar ortalaması olan 444 mm'nin **% 21 altında** olmuştur.

Bölgede kış yağışlarında da yağış düşüşü devam etmiş ve uzun yıllar ortalamasının % 14 altında olduğu görülmüştür.

Yağış düşüşü marta ayında da devam etmiş, bölge bu ayda uzun yıllar ortalamasından % 19 daha düşük yağış almıştır.

Bölgede uzun yıllara göre sürekli devam eden bir yağış düşüşü görülmüş olup, Nisan ayı yağışlarına da bağlı olmakla birlikte buğday üretiminin uzun yıllar üretimine göre **% 4 düzeyinde azalabileceği** tahmin edilmektedir.

Karadeniz Bölgesi

2019-2020 üretim sezonunda 1 Ekim-31 Mart döneminde 347 mm olan yağış ortalaması, uzun yıllar ortalaması olan 398 mm'nin **% 13 altında** kaydedilmiştir. Giresun sahil kesiminde ise bu dönemde alınan yağış uzun yıllar ortalamasını %40'ın üzerinde geçmiştir.

Bölge daha yağışlı bir kış sezonu geçirmiş, uzun yıllar ortalamasına göre % 16 daha fazla yağış almıştır. Özellikle Trabzon hariç Doğu Karadeniz'in sahil kesiminde oldukça yüksek yağışlar etkili olmuştur. Giresun'da bu mevsimde yağış % 100'ün üzerinde artmıştır.

Mart ayında ise yağışlar azalış göstermiş, bölge uzun yılların % 11 daha düşük yağış almıştır. Bu verilerden Nisan ve sonraki aylardaki iklim koşullarının buğday gelişimi ve verimi üzerinde belirleyici etkilerinin olacağı anlaşılmaktadır.

Kışlık buğday fenolojik gelişimi, kümülatif yağış, sonbahar ve kış mevsimsel yağışları, mart yağışları dikkate alındığında, buğday üretiminin bölgede uzun yılların **% 3 altında** kalabileceği düşünülmektedir.

Doğu Anadolu Bölgesi

Bu üretim yılında 1 Ekim 2019-31 Mart 2020 döneminde 330 mm yağış düşmüş, 345 mm olan uzun yıllar ortalamasının **% 4 altında** gerçekleşmiştir. Kars, Ardahan, Erzurum'un kuzeydoğusu, Iğdır ve Van'ın doğusunda yağışlarda 6 aylık bu dönemde % 40'ın üzerinde azalma mevcuttur. Bu bölgede yer alan Aras Havzası son 40 yılın en düşük yağışını almıştır.

Genel olarak daha yağışlı bir kış geçiren bölge, uzun yıllar ortalamasına göre **% 5 daha fazla** yağış almıştır. Buna karşılık önemli buğday üretim merkezleri olan Erzurum (kuzeyinde daha fazla olmak üzere), Kars, Ardahan ve Iğdır civarlarında kış yağışları önemli ölçüde düşük olurken, Elazığ'da % 100'ün üzerinde yağış artışı gerçekleşmiştir.

Bölgede mart ayı yağışlarında keskin yükseliş olmuş, uzun yıllara göre **% 71 artış** gerçekleşmiştir. Bölge mart ayı yağışlarında son 40 yılın en yüksek 2. yağışını almıştır. Özellikle Bingöl ve Muş'ta bu ayda % 100'ün üzerinde artışlar kaydedilmiştir.

Nisan ve mayıs yağışları da önemli olmakla düşen yağış miktarı, dağılımı, bitki gelişimi ve dönemi dikkate alındığında **bölgede üretimin uzun yıllar üretim düzeyinde** olabileceği beklenilmektedir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi

2019-2020 üretim sezonunda 1 Ekim-31 Mart döneminde 508 mm olan yağış ortalaması, uzun yıllar ortalaması olan 419 mm'nin **% 21 üzerinde** olmuştur. Özellikle Adıyaman, Şırnak, Siirt, Batman, Diyarbakır civarlarında yağışlar ortalamaların % 40'ın üzerinde olmuştur.

Kış mevsiminde de bölge yüksek yağış almayı sürdürmüş, uzun yıllar ortalamasından **% 26 daha fazla** yağış alınmıştır. Bölgede Mart ayı oldukça yağışlı geçmiş, yağışlar ortalamalardan **% 94 yüksek** olmuştur. Bölgenin doğusunda ve Adıyaman civarında çok daha yüksek yağışlar gerçekleşmiştir. Bölge mart ayı yağışlarında son 40 yılın en yüksek ikinci yağışını almıştır.

Kümülatif yağış, sonbahar ve kış ayları ve mart ayındaki yağış miktar ve dağılımı, bitki gelişimi dikkate alındığında, **bölgede üretimin uzun yıllar üretiminin % 17 üzerinde** olabileceği tahmin edilmektedir.

İç Anadolu Bölgesi

Bu üretim yılında 1 Ekim 2019-31 Mart 2020 döneminde 223 mm yağış düşmüş, 239 mm olan uzun yıllar ortalamasının **% 6 altında** gerçekleşmiştir. Buna karşılık bölgenin en büyük buğday üretim alanı olan ve Konya Kapalı havzasını oluşturan **Aksaray, Karaman, Konya ve Niğde** illeri aynı dönemde **% 5-32** arasında değişen oranlarda uzun yıllar ortalamasından daha **yüksek** yağış almıştır.

Bölgede Sonbahar kurak geçmiş olup, yağışlar Kasım ayının ikinci yarısından itibaren düşmeye başlamıştır. Bölgede kış yağışları yükselmiş ve uzun yıllar ortalamasının **% 23 üzerinde** gerçekleşmiştir. Yine Konya Kapalı Havzasında bölge ortalamasına göre kış sezonu yağış yüksekliğinin daha fazla olması dikkati çekmiştir.

Mart ayı yağışlar bölgede **uzun yıllar ortalaması düzeyinde** gerçekleşirken, buğday ambarı olarak bilinen Konya Kapalı Havzasındaki yağışların ortalamaların üzerinde olduğu görülmüştür. Ayrıca bölgede Nisanın ilk haftasının yağışlı geçmesinin de buğday gelişimi açısından önemli olduğu değerlendirilmiştir.

Bölge çıkış ve ilk gelişme dönemi olan sonbahar aylarında oldukça düşük yağış almış, çıkış gecikmiş, kış aylarına doğru kaymış ve düzensiz çıkışlar ve yavaş bir ilk gelişme dönemi oluşumu görülmüştür. Kış mevsiminde ve mart ayında özellikle de Konya kapalı havzasındaki illerin daha fazla yağış aldıkları görülmüştür. Bölgede çıkışlar yeterli düzeye ulaşmış, kış aylarındaki ortalamaların üzerindeki sıcaklıklarla da ilişkili gelişme hızlanmış olup, Nisan ve Mayıs yağışlarının verim üzerinde belirleyici olacağı düşünülmektedir. Tüm bu veriler birlikte değerlendirildiğinde bölgede buğday üretiminin uzun yıllar ortalamasının **% 4 üzerinde** gerçekleşebileceği öngörülmektedir.

ÜLKESEL DURUM

Ülke genelinde 1 Ekim 2019-31 Mart 2020 arasındaki dönemde uzun yıllar ortalamasına göre, **% 5 daha düşük yağış** alınmıştır. Ancak, bu dönemdeki yağış miktarının uzun yıllar ortalaması ile kıyaslandığında; bölgelere göre, bazı bölgelerde ise bölge içinde lokasyonlara önemli değişiklikler gösterdiği anlaşılmaktadır. Altı aylık bu dönem daha sıcak bir periyot geçirmiştir. Türkiye genelinde bu üretim sezonunda **ekim başlangıcı hariç yağış dağılımın buğday için dengeli** olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye genelinde buğday ekim alanlarında geçen yıla göre **% 3** dolayında artış olmuş, makarnalık ekimlerinde bu artış **%10** seviyelerine çıkmıştır. **Gübre kullanımı da bu yıl fiyatların uygun olması nedeni ile geçen yıla göre gözle görülür bir artış göstermiştir.** Bu durumun rekolte üzerine **olumlu etki yapacağı** düşünülmektedir.

Ülke uzun yıllar buğday ekim alanı ortalaması **7 milyon hektar, üretim ortalaması ise 19,7 milyon ton** olarak kabul edilmiştir.

Buna göre ülke buğday üretiminin ekim alanlarında da yaşanacak kısmi artış, bitki çıkış ve gelişimleri dikkate alındığında ve bundan sonraki süreçte aşırı bir değişim olmadığı takdirde uzun yıllar ortalamasının **% 4 üzerinde gerçekleşerek 20,5 milyon ton olabileceği** öngörülmektedir.

COVİT-19 PANDEMİSİ EKSENİNDE BUĞDAY ÜRETİMİ VE ARZ GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINA YÖNELİK DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Dünya etkileri keskin, süresi ise öngörülemeyen global bir pandemi ile karşı karşıyadır. Bu krizden tarım-gıda sektörünün en fazla etkilenen sektör olacağı değerlendirilmektedir. Nitekim; COVID-19 salgınından en çok dış ticaret etkilenmekte, oluşan lojistik sorunlar nedeni ile dış ticaret dengesinde bozulma sinyalleri gelmektedir. Bütün bunlar tarım ve gıda sektöründe de küresel ölçekte bir kriz yaşanması endişesini beraberinde getirmektedir. Pandeminin doğal sonucu olarak; lojistikteki yavaşlama, deniz ve kara taşımacılığında uygulanan sıkı sağlık tedbirleri ve bazı ülkelerin tarım ürünleri ihracatına kısıtlama getirmesi ya da kısıtlama hazırlığı yapması (Rusya, Ukrayna, Kazakistan gibi hammadde temininde güçlü ilişkilerimiz olan ülkelerin de) dünya genelinde gıda fiyatlarının yükselmesi eğilimini ortaya çıkmıştır.

Pandemi sürecinde gelişmiş birçok ülkede dahi market rafları boşalırken, Türkiye’de gıda sorunu yaşanmaması, ülkemizin tarım-gıda potansiyelinin yüksekliğine işaret etmektedir. Bu anlamda çiftçilerimizin, başta ziraat mühendisleri olmak üzere sektöre hizmet sağlayan tüm teknik personelin, ilgili tüm kurum ve kuruluşların, karar alma süreçlerini başarı ile yöneten Tarım ve Orman Bakanlığı’nın ve TMO’nun kutlanması altı çizilmesi gereken bir husustur. Bununla birlikte, yapılacaklar ve alınacak tedbir ve önlemler üzerinde hassasiyetle durmak elzemdir. Bunlar şu şekilde özetlenebilir;

- Geline nokta daha önceki birçok krizde olduğu gibi üretimin ve gıdada kendimize yeterliliğin önemini bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Paranız olsa da istediğiniz ürünleri bu dönemlerde satın alamama riski daima göz önünde bulundurulmalı ve özellikle buğday gibi stratejik ürünlerde tercih ve politikalar daima üretimden yana olmalıdır.
- TMO’nun piyasayı regüle edici fonksiyonu yanında buğday gibi stratejik ürünlerde özellikle sıklıkla yaşanan krizleri de göz önünde bulundurarak, yeterli stok yapması hayati öneme sahiptir. Şu anda TMO’nun buğday satışlarına devam ettiği görülmekte, Nisan ve Mayıs ayları ihtiyaçlarının sorun olmadan stoklardan karşılanacağı anlaşılmalı birlikte, gerek sektör ve gerek ise TMO’nun yeni sezona stoksuz gireceği görülmektedir. Bu durum krizin uzun sürmesi halinde bir risk oluşturabileceği anlamına gelmektedir. Bu nedenle, **TMO’nun** dünyanın başlıca buğday üreten diğer ülke örneklerinde olduğu gibi, **yeterli stok bulundurması** ve bunu kalıcı bir politika haline getirmesi beklenilmektedir. Ancak bu buğday stoğunun öncelikle yerli üretimden karşılanmasının da üreticilerin haklı beklentileri arasında olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.
- Buğdayda ekonomik üretim ortamının zorlanması sonucu, **buğday ekim alanlarında görülen düşüş, gıda güvenliği açısından önemli riskler oluşturmaktadır**. Bundan 11-12 yıl önce 9 milyon hektar olan buğday ekim alanının halen **7 milyon hektara düşmesi üretimin sürdürülebilirliği ve arz güvenliği açısından riskler oluşturmaktadır**. Buğdayın stratejik ürün olduğu gerçeğinden hareketle, üretimden uzaklaşılmasının doğuracağı gıda arz güvenliği sorunu bertaraf etmek için şu önerilerde bulunulmuştur; Buğdaya verilen ve yıllardır aynı kalan **5 krş’luk desteğin 10 krş’a çıkarılması çok olumlu bir yaklaşım** olarak değerlendirilmiş ve takdirle karşılanmıştır. Ancak bu artışın yıllardır yapılmadığı gerçeğinden hareketle **hissedilir bir etki oluşturması için bu rakamın en az 20-25 krş’a yükseltilmesi** önerilmektedir. Ayrıca yağışa dayalı, kuru tarım koşullarında (nadas-iki yılda bir ürün alınması) üretim yapan Orta Anadolu ve Geçit Bölgelerinin bu alanlarında ürün desteği yanında alan desteği de verilmesi, dezavantajlı bu bölgelerde buğday üretiminin sürdürülebilirliği açısından mutlak gereklilik olarak görülmektedir.
- Hastalığın yayılmasının tedarik zincirinin sınırlanması, finansmana ulaşmadaki kısıtlar nedeni ile maliyetler yükselmektedir. Ayrıca, artan döviz kurlarına bağlı olarak tarımsal üretim maliyetlerindeki ilave yükseliş de dikkate alınmalıdır. Tarımsal girdilere uygulanan **KDV ve ithalat vergileri** geçici olarak düşürülmelidir. Üretimde en büyük payı enerji maliyetleri almakta olduğundan, **tarımsal motorinde ÖTV’nin düşürülmesinin** gündeme alınması, **elektrik enerjisinin tarıma çok daha düşük fiyatla arz edilmesi** önerilmektedir.
- Uluslararası piyasalardan da kaynaklanana ekonomik sorunlar sebebi ile girdi fiyatlarının yükselmesi **üreticinin finansmanını** çok daha önemli hale getirmiştir. Üretici Birlik ve Kooperatiflerinin (Tarım Kredi Kooperatifleri, Pancar Ekicileri Kooperatifleri gibi) üye üreticilerine girdi temini uygulamaları daha etkin devam etmelidir. Ayrıca **Ziraat Bankası’nın** bu konuda üstlendiği rol; daha kolaylaştırıcı ve etkin olmalıdır.
- Bu kriz döneminde tarım sektöründe özellikle mevsimlik iş gücü teminiyle birlikte gerekli önlemler alınarak **iş gücünün tarlada çalışması** ve üreticinin pazara ulaşmasının önündeki engelleri kaldıracak çalışmalar güncellenerek etkinliği artırılmalıdır.

Saygılarımızla..